

Ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς βυζαντινῆς ἐν Νάξῳ κυριαρχίας (1207), καὶ τῆς ιδρύσεως τοῦ Φραγκικοῦ δουκάτου, ἡ τῶν δουκῶν δυνστεία ἤρξατο ἐπιδρῶσα καὶ ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἀποστολῆς Λατίνου ιεράρχου ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ· παρέμεινε δὲ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία τῆς Νάξου ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἀκέφαλος, ἀναρχος, ἐστερημένη ἐκκλησιαστικῆς προστασίας, καὶ συνεπῶς κύπτουσα ὑπὸ τὸ κράτος καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Δυτικῆς.

Μετὰ τὴν ὑποταγὴν ὅμως τῶν δουκῶν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς (1537), ὅτε καὶ τὸ γόητρον τοῦ Φραγκισμοῦ εἶχε καταπέσει, οἱ ὑποτελεῖς οὗτοι τῆς νήσου δυνάσται ἀναγκαζόμενοι νὰ φέρωνται ἡπιώτερον πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἐδέχοντο καὶ Ἕλληνας ιεράρχας, καὶ οὕτως ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἀνέκτησεν ἐν μέρει τὴν προτέραν αὐτῆς ἰσχύν.

Αἱ δύο Ἐκκλησίαι κατὰ τὸ μακρὸν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ χρονικὸν διάστημα διακοσίων ὀγδοήκοντα τεσσάρων ἐτῶν (1532—1821) κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον ἔζησαν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἁρμονίᾳ, διότι ἅψ' ἐνὸς μὲν ὑπερεῖχεν εἰσέτι ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολικῆς κατὰ τι, ἐνεκα λόγων οὓς παραλείπω ταῦν νὰ ἐκθέσω ὡς ἁλλοτριῶν τῆς παρούσης ὑποθέσεως, ἅψ' ἐτέρου δὲ ὁ τουρκικὸς ζυγὸς ὅστις ἐπὶ τὸσαῦτα ἔτη ἀδιακρίτως ἐπίεζε τὸν τράχηλον Ἀνατολικῶν τε καὶ Δυτικῶν, ἡνάγκαζεν ἄμφοτέρους νὰ καταπνίγῃσι πᾶν αἰσθημα θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, καὶ νὰ θηρεύσιν ἐκ παντὸς τρόπου τὴν διατήρησιν ἁμοιβάτης ἀγάπης, διότι δι' αὐτῆς καὶ μόνης ἤλπιζον ὅτι ἡ ἀπεσθόουσαν πάντα κίνδυνον, ὅστις ἠδύνατο τυχὸν νὰ ἐπέλθῃ κατ' αὐτῶν ἐκ μέρους φιλυπόπτων δεσποτῶν. Ἐντεῦθεν δὲ ἡ ἐπικρατήσασα τότε μεταξύ τῶν χριστιανῶν ἄμφοτέρων τῶν δογματικῶν ἁμοιβία ὑποστήριξις καὶ ἁρμονία.

Ἡ ἁρμονία ὅμως αὕτη, ἃτε ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπαγορευομένη, διεσπάτο ἐνίστα καὶ τότε συνέβαινον ταραχαί, αἵτινες ἀναλόγως τῶν προκαλουμένων αὐτὰς αἰτίων διήρουν ἐπ' ὀλίγον ἢ ἐπὶ πολὺ. Ἐρχομαι δὲ νῦν νὰ ἐκθέσω τί συνέβη μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐν Νάξῳ τῷ 1653 ἀφορμῆς δοθείσης ἐκ τινος βιβλίου συγγραφέντος κατὰ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ.

Ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς, ὡς γνωστόν, ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ἔτει 1296 ἐκ πατρὸς συγκλητικοῦ Κωνσταντίνου ὀνομαζομένου καὶ ἐκ τῆς Ἀσίας ἔλκοντος τὸ γένος· ἐπταετῆς ἀπορφανθεὶς τοῦ πατρὸς ἀνετραφῇ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν ταῖς βασιλείαις αὐλαῖς Ἀνδρο-

νίκου Παλαιολόγου τοῦ πρεσβυτέρου, ὃς μετὰ ταῦτα καταλιπὼν μετέβη εἰς Ἀθῶν τὸν ἀσκητικὸν βίον ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐκεῖ ὑπερχόμενος. Παρέστη εἰς τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθείσας συνόδους κατὰ Βαρλαάμ τοῦ Καλαβροῦ (1341) καὶ Πέτρου Ἀκινδύνου (1347), ἐν ἔτει δὲ 1349 προεχειρίσθη εἰς ἀρχιεπισκοπὸν Θεσσαλονίκης ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰσιδώρου καὶ πολλὰ συγγραψας ἀπέθανεν ἐν ἔτει 1360.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ σημειούμεν ἐνταῦθα μόνον τὰ ἐξῆς: 1) *Λόγος ἀποδεικτικὸς πρῶτος*, ὅτι οὐχὶ καὶ ἐκ τοῦ νιοῦ, ἀ.λ.λ' ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. 2) *Λόγος δευτέρος*, περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος ὅτι οὐχὶ καὶ ἐκ τοῦ νιοῦ καὶ πρὸς τὰ παρὰ τῶν Λατίνων ἐκ τῆς θείας Γραφῆς εἰς συνηγορίαν αὐτῶν δῆθεν προτεινόμενα. Οἱ λόγοι οὗτοι συνεταχθήσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1355, ἐδημοσιεύθησαν δ' ἐν ἔτει 1624 ἐν Λονδίῳ καὶ τὸ 1623 ἐν Κωνσταντινουπόλει. 3) *Ὅτι οἱ Λατίνοι λέγοντες καὶ ἐξ νιοῦ τὸ Πνεῦμα οὐκ ἔχουσι διαφυγεῖν τοὺς ἐγκαλοῦντας αὐτοὺς*, ὅτι τοῦ ἐνὸς Πνεύματος δύο λέγουσιν ἀρχὰς καὶ ὅτι τοὺς Θεολογικοὺς συλλογισμοὺς ἀποδεικτικοὺς μα.λ.lor δεῖ καλεῖν ἢ διαλεκτικοὺς. 4) *Ἐπὶ Λατίνων συντομίᾳ*. Ἀπόκειται ἐν χειρογράφῳ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ταυρίνου δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης (Codices manuscr. Regii Taurini μέρ. I. p. 281-282). 5) *Εἰς τὴν σεπτὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ἣ παράστασις ὅτι τὸ κατ' αὐτὴν φῶς ἄκτιστόν ἐστι*. Λόγος α'. καὶ 6) *Ὁμιλία εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ Κυρίου σεπτὴν μεταμόρφωσιν ἐν ἣ παράστασις ὡς εἰ καὶ ἄκτιστόν ἐστι τὸ κατ' αὐτὴν θεϊκώτατον φῶς*, ἀ.λ.λ' οὐκ ἐστὶν οὐσία Θεοῦ. Λόγος β'. Τὰ δύο ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Combefis ἐν τοῖς Auctorium Novissimum ἐν Παρίσις τῷ 1672 (Μέρος Ε' σελ. 106 καὶ ἐξῆς), Λατινικῇ δὲ μετὰφρασις ἐδημοσιεύθη εἰς Λυὼν τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Bibliotheca Patrum τῷ 1677.

Ἐν συντόμῳ ἐξέθηκα ἀνωτέρω τὰ κατὰ Γρηγόριον Παλαμᾶν, ἐκτενέστερόν πως ἀναγράψας τὰ περὶ τῶν συγγραμμάτων του, διότι ταῦτα ἐγένοντο ἀφορμὴ καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους τοῦ νὰ συγγράψωσι διάφοροι περὶ τῶν δο-

ξασίων αὐτοῦ. Περὶ τὰ μέσχα λοιπὸν τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος Ἰησοῦιτης τις Φραγκίσκος Ρο-

σιέρος καλούμενος καὶ εἰς τὴν ἐν Θήρᾳ Μονὴν τῶν Ἰησουϊτῶν ἀνήκων, συνέγραψε καὶ οὗτος κατὰ Παλαμᾶ βιβλίον τι καὶ ἀφ' οὗ ἔθεσεν αὐτὸ εἰς κυκλοφορίαν ἐν Θήρᾳ καὶ προὔκალεσε πολλὰ δυσάρεστα ἐπεισόδια ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ, μετέβη εἰς Νάξον καὶ διὰ τῆς διαδόσεως τῆς συγγραφῆς του ἐγέννησε ταραχὴν, ἥτις ἔλαβε μείζονας διαστάσεις τῆς ἐν Θήρᾳ. Ἀτυχῶς ἐλείψει εἰδησεὶν δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀγνοοῦντες τὸ βιβλίον τοῦ Ῥοσιέρου καὶ σχετικόν τι περὶ τοῦ Ἰησοῦτου αὐτοῦ. Ἐξ ἐτέρας συγγραφῆς. «*Τάργα τῆς πίστεως τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας*» ἐπιγραφομένης καὶ ἐκδοθείσης ἐν Παρισίοις τῷ 1658 ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦτου Φραγκίσκου Ῥιχάρδου τεκμαίρεται τις ὅτι ἡ τοῦ εἰρημένου Ῥοσιέρου συγγραφὴ ἐπραγματεύετο περὶ τῆς τοῦ ἀκτίστου φωτὸς δοξασίας τοῦ Παλαμᾶ. Τὸ βιβλίον τοῦτο, ἡ «*Τάργα*» δηλονότι, περιγράφον τὰ κατὰ τὸ ἔτος 1649 ἐν Θήρᾳ συμβάντα, λέγει ἐπὶ λέξει τάδε· «*Ετεῖ κυρίου αχμὴ*» εἰς τὸ νησί τῆς Σαντειρήνης, ὁποῦ ὀνομαζέτο ἔμπροσθεν Θήρᾳ, κάποιοι ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας Ρωμαίους ἐρώτησαν ἕνα ἀπὸ τοὺς πατέρας τῆς ἐταιρίας τοῦ Ἰησοῦ τί ἐπρεπε νὰ πιστεύουν διὰ τὸ δόγμα τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ περὶ τοῦ ἐνδόξου φωτὸς τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἂν ἦτον ὁ Παλαμᾶς ἅγιος· ὁ πατέρας ὡμολόγησε καὶ οὐκ ἡρνήσατο καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἅγιος ὁ Παλαμᾶς καὶ ὅτι τὸ δόγμα του περὶ τοῦ ἀκτίστου φωτὸς, ἦτον αἰρετικόν· καὶ τὸ ἀπόδειξε λόγῳ καὶ γράμματι· οἱ φρονιμώτεροι ἐπίστεψαν εἰς τὰ λόγια του· ἀμὴ οἱ περισσότεροι ἐθύμωσαν καὶ θυμωμένοι ἐξέθρισαν τὸν πατέρα καὶ εἶχαν ὀρεξίαν νὰ τὸν σκοτώσουν κτλ.» ¹⁾

Τὰ μόνα ὅσα γνωρίζομεν περὶ τῶν ἐν Νάξῳ συμβάντων εἰσὶ σημειώματά τινα ἐν παλαιῷ κώδικι τῆς Μονῆς τῶν ἐν Νάξῳ Πατέρων Καπουτσίνων ἐν Γαλλικῇ γλώσσῃ γεγραμμένα, καὶ ἐπιστολιμαῖον ἔγγραφον τοῦ 1653 ἐν Ἰταλικῇ γλώσσῃ, ἐν τῷ αὐτῷ δὲ κώδικι κατεχωρισμένον,

1) «*Τάργα τῆς πίστεως τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας*» Μέρος Β' σελ. 277—278.

καὶ ἐπιστελλομενον τῷ Μάρκῳ Ἀντωνίῳ da Car-benedulo, Γενικῷ ἐν Ῥώμῃ Commessario e Procuratore τοῦ Τάγματος τῶν Πατέρων Καπουτσίνων.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, εἰ καὶ δὲν φέρει ὄνομα συντάκτου, φαίνεται ὅμως γραφέν ὑπὸ τοῦ τότε προϊσταμένου τῶν ἐν Νάξῳ Καπουτσίνων Πατρὸς Μαρτίνου de Compiègne.

Μετὰφρασιν τῶν τε σημειώσεων καὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἔγγράφου παρατίθημι ὧδε· «*1653. Τὴν 19 [Φεβρουαρίου] ἐγένετο ὁ μέγας πάταγος τῶν Ἀνατολικῶν κατὰ τῶν πατέρων Ἰησουϊτῶν ἕνεκα βιβλίου τινὸς τὸ ὅποιον συνέγραψεν ὁ ἐκ τοῦ Τάγματος τούτου πατὴρ Φραγκίσκος Ῥοσιέρος κατὰ Παλαμᾶ, καὶ τὸ ὅποιον ἔδωσε ν' ἀντιγράψωσιν Ἀνατολικοὶ τινες παῖδες. Καὶ σημειώσατε ὅτι ἐγνωστοποιεῖ τὸ βιβλίον τοῦτο εἰς τοὺς λαϊκοὺς, τοῦτέστιν εἰς τὸν *Σταμάτην*, ὅστις τὸ ἐπεδείκνυν ἐἰς τοὺς Ἀνατολικούς χωρὶς νὰ εἶνε ἐγκριμένον. Σημειώτεον ἐπίσης ὅτι παρ' Ἑλληνσι λογίζεται ὁ Παλαμᾶς οὗτος ἅγιος ὅθεν καὶ μνημονεύουσιν οὗτοι αὐτοῦ ἐν τῇ λειτουργίᾳ των.*» [κώδικος σελὶς 34]

«*Τὴν 9 Μαρτίου δευτέραν Κυριακὴν τῆς Τεσσαρακοστῆς τῶν Ἀνατολικῶν ἅπαντες συνθροισθέντες ἐν τῇ ἐαυτῶν Μητροπόλει, ἀνεθεμάτισαν τὸν Πατέρα Φραγκίσκον Ῥοσιέρον Ἰησοῦτην καὶ προσέτι ἅπαντας τοὺς Φράγκους, οἵτινες θεωροῦσι τὸν Παλαμᾶν ὡς αἰρετικόν. Κατόπιν τούτων ἅπαντες οἱ παῖδες ἔκαμον τὴν ἀναθεματήστρον, ἔρριψαν λίθους ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἔκαμαν ἕναν σωρόν λέγοντες ἀνάθεμα. Μετὰ ταῦτα ἐξεληθόντες εἰς λιτανεῖαν, ἐνῶ διήρχοντο πρὸ τῆς οἰκίας τῶν πατέρων Ἰησουϊτῶν, οἱ παῖδες ἐπραξάν τὸ αὐτὸ κραυγάζοντες· ἀνάθεμα εἰς τὸν πατέρα! καὶ ἔπειτα ἔρριψαν τοὺς λίθους κατὰ τῆς οἰκίας αὐτῶν. Σημειώτεον ὅτι μοι εἶπον κατόπιν ὅτι ἅπαντες οἱ ἱερεῖς ἔφερον λίθους ὑπὸ τὰ ἐνδύματά των. Ταῦτα πάντα ἐγένοντο ἕνεκα βιβλίου τινὸς τὸ ὅποιον συνέγραψεν ὁ πατὴρ Φραγκίσκος κατὰ Παλαμᾶ καὶ τούτου ἕνεκεν ἔγραψαν οἱ ῥηθέντες Ἀνατολικοὶ κατὰ τῶν Ἰησοῦϊτῶν εἰς Ῥώμην.» (κώδικος σελ. 35).*

Ἐπαύει τὸ τέλος

Ἐν Νάξῳ.

MIX. ΙΑΚ. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

